

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยในด้านต่าง ๆ ในแต่ละประเด็นดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2554 จำนวน 11,793 คน (กรมการปกครอง, 2553)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2554 จำนวน 83 คน (Cohen, 1992: 158; Chuan, 2006: 85; บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2543 : 86 – 87) ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยในงานวิจัยนี้เลือกผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนรอบโรงเรียนสุเหร่าลำแขก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพราะจะได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์และนำมากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบมาตรวัด ประเมินค่า 3 ระดับ จำแนกเป็น 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง ดังนี้
  - 1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้ทราบถึงหลักการ แนวทาง ความสำคัญ และการนำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้ โดยการทบทวนเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ
  - 1.2 ศึกษาตัวอย่างแบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของนักการศึกษาที่ได้ทำวิจัยในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน
  - 1.3 สร้างข้อคำถามตามนิยามศัพท์คุณภาพชีวิตจำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสภาพอารมณ์ที่ดีจำนวน 12 ข้อ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 18 ข้อ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม 10 ข้อ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี 18 ข้อ ด้านสภาพร่างกายที่ดี 15 ข้อ และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง 10 ข้อ รวมทั้งสิ้น 83 ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ดำเนินการแล้วเสร็จ จะมีลักษณะเป็นข้อคำถามเชิงนิมาน และข้อคำถามเชิงนิเสธ โดยมีลักษณะการตอบเป็นแบบมาตรวัด ประเมินค่า 5 ระดับ
  - 1.4 นำแบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งมีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 83 ข้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมินดังนี้
    - +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องเหมาะสม
    - 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องเหมาะสม
    - 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องเหมาะสมนำผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณแต่ละข้อเพื่อหาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC : Index of Item Objective Congruence) ถ้าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 - 1.00 ถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ แต่ถ้าดัชนีของข้อคำถาม

น้อยกว่า 0.50 ต้องนำมาปรับปรุง เพื่อให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ สำหรับค่า IOC ของข้อคำถามที่ใช้วัด คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในงานวิจัยนี้ มีค่าตั้งแต่ 0.8 - 1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้

1.5 นำแบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 83 ข้อ ไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 108 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัค พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.944 โดยมีค่าความเชื่อมั่นรายด้านในแต่ละด้านดังนี้

ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.892

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.914

ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.942

ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.923

ด้านสภาพร่างกายที่ดี มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.906

ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.959

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ สามารถนำไปใช้ในการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้

1.6 นำแบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่หาค่าความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้ว มาจัดเป็นฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้วัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จากการทบทวนเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ

2. เขียนแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ

2. นำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ และผู้อำนวยการโรงเรียนสุเหร่าลำแขก รวม 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมินดังนี้

- +1 เมื่อ แน่ใจว่าแนวทางการพัฒนามีความสอดคล้องเหมาะสม
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแนวทางการพัฒนามีความสอดคล้องเหมาะสม
- 1 เมื่อ แน่ใจว่าแนวทางการพัฒนาไม่มีความสอดคล้องเหมาะสม

นำผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ถ้าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.66 – 1.00 ถือว่าแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ นั้นใช้ได้ แต่ถ้าดัชนีของข้อคำถามน้อยกว่า 0.66 ต้องนำมาปรับปรุงแก้ไข สำหรับค่า IOC ของแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในงานวิจัยนี้ นี้มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการ พัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนของโรงเรียนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุโดยใช้ความถี่
2. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมและเป็นรายด้านโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งหาสัมประสิทธิ์การแปรผัน (Coefficient of variance: C.V.) สำหรับการเปรียบเทียบอันดับของคุณภาพชีวิตระหว่างรายด้านของผู้สูงอายุ

ในการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมได้มีการกลับคะแนน (Re-score) ข้อคำถามเชิงนิเสธก่อนที่จะหาค่าเฉลี่ยภาพรวมรายด้าน และภาพรวมของทุกด้าน

สำหรับเกณฑ์แปลความหมายของค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยได้เลือกใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของบุญชุม ศรีสะอาด (บุญชุม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535) พร้อมปรับให้สอดคล้องกับมาตรวัดของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งกำหนดช่วงของค่าเฉลี่ยและการแปลผลระดับคุณภาพชีวิตดังต่อไปนี้

ในกรณีที่เป็นข้อคำถามเชิงนิเสธ จะใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ในการแปลผลระดับคุณภาพชีวิต

ค่าเฉลี่ย (Mean)	การแปลผลระดับคุณภาพชีวิต
2.76 - 3.00	มาก
2.26 - 2.75	ค่อนข้างมาก
1.76 - 2.25	ปานกลาง
1.26 - 1.75	ค่อนข้างน้อย
1.00 - 1.25	น้อย

ในกรณีที่เป็นข้อคำถามเชิงนิเสธ จะใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ในการแปลผลระดับคุณภาพชีวิต

ค่าเฉลี่ย (Mean)	การแปลผลระดับคุณภาพชีวิต
1.00 - 1.25	มาก
1.26 - 1.75	ค่อนข้างมาก
1.76 - 2.25	ปานกลาง
2.26 - 2.75	ค่อนข้างน้อย
2.76 - 3.00	น้อย

3. การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามกรอบแนวคิดซึ่งจำแนกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ผู้วิจัยใช้วิธีการสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal Component) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรทอนอล ด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax) การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามในแบบสอบถามทุกข้อ ใช้สูตรเพียร์สันโปรดักโมเมนต์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) พิจารณาปัจจัยที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1.00 จากนั้นคัดเลือกตัวแปรที่มีน้ำหนักปัจจัยเกิน 0.50 ขึ้นไปเป็นปัจจัยสำคัญ ส่วนตัวแปรที่มีน้ำหนักปัจจัยไม่ถึง 0.50 จะไม่นำมาพิจารณา นำผลการวิเคราะห์ปัจจัยแต่ละด้านไปแปลผลและกำหนดข้อปัจจัยต่อไป

โดยสรุปการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการ วิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) แต่ละด้านของคุณภาพชีวิตเพื่อจัดกลุ่มข้อคำถามที่มีความสัมพันธ์ และตั้งชื่อเป็นปัจจัยในแต่ละด้านของคุณภาพชีวิต โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การคำนวณหาเมตริกซ์สัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient)
2. การสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) จะใช้วิธีการสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal Component Method) ในการสร้างปัจจัยย่อยแต่ละด้านของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งในงานวิจัยนี้จำแนกคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล   ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม   ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี   ด้านสภาพร่างกายที่ดี   และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง

3. การหมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรทอนอลด้วยวิธีวาริเมกซ์ (Varimax Orthogonal Rotation) เพื่อให้สามารถจัดข้อคำถามที่ไม่แน่ชัดว่าอยู่ในปัจจัยใด ให้อยู่ในปัจจัยที่เหมาะสม ที่สำคัญเพื่อให้เกิดความถูกต้องในการจัดข้อคำถามลงปัจจัยที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป